

RECENZIE

PERES, Imrich – PROCHÁZKA, Pavel: Teologický slovník pre učiteľov, katechétov a zborových pracovníkov. Academia Christiana Bratislava 2020, s. 308, ISBN 978-80-968565-7-2.

Tesne pred vianočnými sviatkami 2020 sa na knižnom trhu objavila nová publikácia známych autorov z protestantského prostredia, *Teologický slovník pre učiteľov, katechétov a zborových pracovníkov*. Autormi sú dvaja na Slovensku dobre známi profesori Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, Imrich Peres a Pavel Procházka. Prof. I. Peres od leta 2019 účinkuje na EBF UK v Bratislave.

Prof. Imrich Peres je špecialistom v biblickej oblasti. Teológiu študoval v Prahe a Debrecíne, pokračoval na Univerzite Komenského v Bratislave. Ďalšie špecializačné štúdiá absolvoval na univerzite v Berne, kde sa aj habilitoval prácou z oblasti novozákonnej eschatológie. Jeho teologická habilitačná práca s názvom *Griechische Grabinschriften und neutestamentliche Eschatologie* vyšla v roku 2002 v Tübingene. Imrich Peres sa habilitoval aj z pedagogiky na PF UMB v Banskej Bystrici prácou *Aspekty výchovy a vzdelávania v antike* publikovanou v Banskej Bystrici – Bratislave v roku 2002. Za profesora bol vymenovaný v roku 2008 na Reformovanej univerzite v Debrecíne. Je neustále činný na viacerých európskych aj domácich univerzitách, pričom sa špecializuje na grécke epitafné nápisy a ich súvis s eschatológiou. Tejto problematike sa venuje aj v súčasnosti v rámci medzinárodného projektu, ktorý vedie na Univerzite v Zürichu. Publikoval viaceré monografie a množstvo vedeckých štúdií.

Prof. Pavel Procházka svoj teologický profil nadobudol na Karlovej univerzite v Prahe, kde študoval teológiu na magisterskom (1971 – 1976) aj doktorandskom (1994 – 1999) stupni. Medzitým (v rokoch 1980 – 1981) absolvoval aj štúdium na ekumenickom inštitúte vo švajčiarskom Chateau de Bossey. Za docenta sa habilitoval na Pedagogickej fakulte UMB v Banskej Bystrici prácou s názvom *Teologické princípy v cirkevnej edukácii*. Jeho habilitačná práca bola publikovaná v Banskej Bystrici v roku 2002. V roku 2010 sa na FF UKF v Nitre inauguroval a bol vymenovaný za profesora v odbore etika. Je riaditeľom Inštitútu vzdelávania Evanjelickej cirkvi metodistickej, ktorý založil a vedie ho až doteraz. Od roku 1993 pôsobí na Pedagogickej fakulte UMB v Banskej Bystrici. Venuje sa predovšetkým aplikovanej teológii. Popritom je činný aj v pastorácii svojej Metodistickej cirkvi, v ktorej prechádzal všetkými stupňami a službami, až v roku

2013 bol vymenovaný za superintendenta Evanjelickej cirkvi metodistickej pre oblasť Slovenska. Prof. Pavel Procházka je činný aj na poli ekumenizmu. V roku 1992 spoluzakladal Združenie evanjelikálnych cirkví v Slovenskej republike. Ide o zoskupenie viacerých cirkví s cieľom formácie a vysokoškolského vzdelania pre katechéto a teológov týchto cirkví a združení.

Obaja autori publikujú okrem slovenčiny v češtine a maďarčine, a zo svetových jazykov sú to najmä nemecké a anglické publikácie.

Prof. Imrich Peres je autorom mnohých publikácií na Slovensku, v Maďarsku a Švajčiarsku. K najznámejším patria: *Pál apostol túlvilági látomásai* [*Jenseitsoisioenen des Apostels Paulus*], (Debrecen 2015); *Eschatologické motívy apoštolskej doby* [*Eschatologische Motive apostolischer Zeit*], (Bratislava 2014); *A Jelenések könyvének magyarázata* [*Auslegung der Johannesoffenbarung*], (Debrecen 2015); *Hasonlóságok és kölcsönhatások az eszkatológiában* [*Rezeptionen und Ähnlichkeiten in der Eschatologie*], (Debrecen, 2016); *Az Újszövetség irodalma* [*Literatur des Neuen Testaments*], (Körmárno 2005); *Griechische Grabinschriften und neutestamentliche Eschatologie*, (Tübingen 2003); *Aspekty výchovy a vzdelávania v antike a v spisoch Nového zákona* [*Die Aspekte der Erziehung und Ausbildung in der Antike und im Schrifttum des Neuen Testaments*], (Bratislava 2002) a mnoho ďalších štúdií.

Prof. Pavel Procházka vydal viaceré monografie, učebné texty a štúdie, z ktorých hodno spomenúť najmä: *Pastorační doprovázení*, (Praha 2013); *Homiletická činnost cirkví v Slovenskej republike a jej dopad na kvalitu života v pluralitnej spoločnosti*, (Banská Bystrica 2010); *Kapitoly z ekumeniky*, (Banská Bystrica 2006, 2008) a mnohé ďalšie.

Títo dvaja renomovaní autori spojili svoje sily a doteraz nadobudnutú odbornú, vedeckú, ale aj praktickú skúsenosť a pripravili slovenskej verejnosti Teologický slovník pre učiteľov, katechéto a zborových pracovníkov. Publikácia má 308 strán, vyšla v sérii Bibliotheca Antiqua et Biblica vo vydavateľstve Academia Christiana Bratislava 2020, v peknej viazanej forme s rozmerom A5 a má všetky predpoklady stať sa výborným manuálom pre spoľahlivé údaje o najrozličnejších termínoch z oblasti cirkevných dejín, liturgiky a biblických vied, rozličných pastoračných termínov, ktoré sú v knihe objasnené s maximálnou kompetenciou. Vlastný text knihy siaha po stranu 153. Na zvyšných stranách je prezentovaný bohatý konzultačný materiál: prehľadne uvedené skratky biblických kníh podľa slovenského ekumenického prekladu Biblie. Uvádzajú tiež mnohé patristické pramene, textové skratky a značky najdôležitejších svetových vydavateľských sérií kníh, resp. časopisov. Na záverečných 28 stranách je uvedený zoznam používanej aj odporúčanej literatúry.

Prednú stranu obálky zdobia vkusné upravené dva reliéfy: Baránok Boží, symbol Ježiša Krista s víťaznou zástavou kríža a druhý reliéf predstavuje scénu

z Ježišovho vzkriesenia. Ide o slonovinovú plaketu s bohatými výjavmi Ježišovo vystúpenia k Otcovi, ďalej scénu vojakov strážiacich hrob a tiež scénu žien, ktoré v nedeľné ráno prichádzajú k hrobu. Plaketa pochádza cca z roku 400. Na zadnej strane obálky sú uvedené biografické medailóny oboch autorov slovníka. Na začiatku uviedli autori dedikáciu knihy. Venovali ju Vedeckej rade Pedagogickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, kde obaja autori pôsobia na Katedre teológie a katechetiky. Odovzdanie publikácie členom vedeckej rady sa uskutočnilo v závere zasadnutia, koncom januára 2021. Bolo príjemným zážitkom sledovať, s koľkým šarmom obaja autori predniesli svoje venovanie tejto publikácie svojim kolegyniam a kolegom a s akým milým uznaním túto publikáciu členovia VR prijali. Dekan tejto fakulty prof. Štefan Porubský vyjadril úctivú vďaku i obdiv obojmu autorom za tento dar.

Pre zostavenie tohto teologického slovníka existovalo niekoľko dôvodov. Kniha je predovšetkým ovocím kolegiálnej práce autorov a študentov v tom zmysle, že samotní študenti na spomenutej katedre si žiadali takýto druh manuálu, kde by našli základné informácie o rozličných praktických faktoch, termínoch, údajoch, s ktorými sa stretávajú jednak vo svojom štúdiu a jednak vo svojich cirkevných zboroch. Autori slovníka sa výborne zhostili tejto úlohy a pružne vykryli priestor, ktorý bol na Slovensku v rámci protestantských cirkví otvorený. Slovník bude iste vítanou pomôckou aj širšieho okruhu ľudí, ktorí nemajú špecializačné štúdium teológie, ale stretávajú sa s rozličnými termínmi pri čítaní náboženskej literatúry alebo pri bohoslužbách a potrebujú si ich objasniť.

Teologický slovník sleduje aj interdisciplinárny cieľ. Zaiste preukáže dobré služby špecialistom vo viac či menej príbuzných disciplínach, ako je psychológia, dejiny, pedagogika, andragogika a mnohé iné. Slovník obsahuje okolo 650 hesiel usporiadaných v abecednom poradí na viac ako 300 stranách, z čoho si možno vytvoriť obraz o podrobnostiach uvádzaných pri jednotlivých heslách.

Dominantným prameňom informácií v jednotlivých heslách sú biblické vedy. Publikácia tak nadobudla ráz, ktorý je taký príznačný pre protestantské denominácie a jednotlivé cirkevné spoločenstvá. Autori pri objasňovaní jednotlivých hesiel sledovali praktický cieľ - podávať historické a vieroučné fakty. Pamätali však aj na určitú svätú zanietenosť ako bázu, na ktorej sa môže stretnúť autor a čitateľ. Sympatická je aj otvorenosť našich autorov pre pripomienky alebo aj kritiku ako konštruktívny prínos pre prípadné dopĺňanie ďalších hesiel v perspektívnom rozširovaní slovníka o ďalšie heslá. V úvodných odsekoch knihy nezabudli ďakovať vedeniu Pedagogickej fakulty v Banskej Bystrici za spoluprácu a dobré podmienky pre prácu, ako aj vedeniu viacerých zahraničných cirkví a edukačných stredísk v Spojených štátoch amerických a v Bratislave za podporu pri príprave tejto vzácnej publikácie, ako aj recenzentom.

Významnou vlastnosťou nového Teologického slovníka je jeho ekumenický rozmer. Autori mali toto hľadisko ustavične na pamäti. V tomto duchu vysvetľovali jednotlivé pojmy veľmi citlivým spôsobom a súčasne ich porovnávali s podobnými pojmami v iných kresťanských denomináciách. Vždy však ide o vecné poznatky formulované v konštruktívnom duchu. Dôkazom tejto príkladnej otvorenosti oboch autorov je fakt, že za recenzentov slovníka vybrali zástupcov z Evanjelickej bohosloveckej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave a z Teologickej fakulty Katolíckej univerzity v Ružomberku.

Je to ušľachtilá ukážka ekumenickej otvorenosti, ktorá opäť raz ukazuje, ako možno prekonávať hranice vlastnej konfesionalnej príslušnosti, čo je v tomto prípade na úžitok všetkých, ktorí budú Teologický slovník pre učiteľov, katechétov a zborových pracovníkov používať.

Zostáva ešte raz blahoželať obidvom autorom, prof. I. Peresovi aj prof. P. Procházkovi, k tomuto dielu a samotnej knihe želať mnohých používateľov.

*Prof. Anton Tyrol
TF KU v Ružomberku,
TI Spišská Kapitula*